

Meänkieli

Det är ett finsk-ugriskt språk och närmaste släktingar är finska och kvänska, det sistnämnda är ett nationellt minoritetsspråk i Norge. Talare av kvänska och meänkieli förstår varandra. I Finland betraktas meänkieli som en dialekt.

Sedan urminnes tider har folk med olika språk rört sig fritt över gränserna på Nordkalotten, som utgörs av de nordligaste områdena i Norge, Sverige och Finland samt nordvästligaste Ryssland. Meänkieli har talats på båda sidorna om riksgränsen i norra Sverige och Finland mycket länge. Även på den norska sidan har kvänska, som har stora likheter med meänkieli, talats i många hundra år, kanske ännu längre. När Sverige förlorade Finland till Ryssland 1809 drogs gränsen utefter Torne älv. Då separerades inte bara människor och släkter från varandra utan även språket påverkades.

Meänkieli, som betyder "vårt språk", är ett av Sveriges fem nationella minoritetsspråk.

I Sverige tog svenskan över mer och mer som tal- och skriftspråk eftersom staten under slutet av 1800-talet bestämt att försvenskning skulle ske. Alla skulle prata svenska, och politiken genomfördes effektivt via skolorna. I många skolor var det förbjudet att prata meänkieli och en del barn blev till och med bestraffade om de bröt mot det på rasterna. Det har gjort att språket är på väg att dö ut. Överföringen av meänkieli mellan generationer har i princip upphört. Försvenskningen dödade en del av folksjälen, sägs det, och föräldrar slutade lära barnen meänkieli. I dag ser man att minst två generationer talare tappade sitt språk på grund av försvenskningpolitiken.

2000 fick meänkieli status som ett eget språk i Sverige. Barn och unga har sedan dess rätt att läsa meänkieli i skolan som modersmål.

Meänkieli består framförallt av tre dominerande varieteter; tornedalsvarietet, gällivarevarietet och lannankieli.

Meänkielidagen firas varje år 27 februari. Dagen syftar till att främja och uppmärksamma språket och den kulturella identiteten hos människor som talar meänkieli.

Kort fakta

- Språket talas främst i Tornedalskommunerna Gällivare, Kiruna, Pajala, Övertorneå och Haparanda. Men många har också flyttat söderut och idag bor det meänkielitalare i hela landet.
- Meänkieli kallas ibland för H-språket eftersom bokstaven h förekommer ofta i orden.
- Historiskt sett är det ett talat språk.
- Första ordboken och grammatikboken kom först på 1990-talet.

Källor: Isof och minoritet.se

Uttryck på meänkieli

*Älä höpötä – Svamla inte
Rakhaus on sokea – Kärleken är blind
Rohki hyä – Tättebra
Pitkä ko nälkävuosi – Långt som ett nödår*

Några ord på meänkieli

aamukahvi - morgonkaffe
elläin - djur
ei - nej
tervetuloa - välkommen
en tiä - vet inte
sääski - mygga
fini - fin
hieta - sand
hirvi - älg
kiiski - insekt
maantie - landsväg
mupiili - mobil
Tornionlaakso – Tornedalen
lumi – snö
halata - kramas
kalve - skugga

Kända tornedalingar

Mikael Niemi, författare
Bengt Pohjanen, författare
Åsa Larsson, författare
Markus Krunegård, musiker
The Magnettes, band
The Meänland, band
Charlotte Kalla, skidåkare
Börje Salming, hockeyspelare
Linus Omark, hockeyspelare

Meänflaku

Kväska flaggan

Den 15 juli uppmärksammar vi Tornedalingarnas dag.